

مراکز تأثیرگذار در عکاسی افغانستان

لا اندیشه
اسپس ۱۳۹۱

بصیر بیتا

مرکز فوتوژورنالیزم چشم سوم در بیش از یک دهه فعالیت‌های خود دست‌آوردهای بی‌همتایی داشته که مانند آن، به جرأت می‌توان گفت، در افغانستان دیده نشده است. در پایین به نمونه‌ای از دست‌آوردهای این مرکز اشاره کوتاهی شده است.

- برگزاری نمایشگاه عکس در مرکز فرهنگی فرانسه؛ نمایشگاهی برای آغاز به کار و معرفی رسمی مرکز چشم سوم ۱۳۸۶؛
- نمایشگاه عکس پیرامون حقوق بشر و مبارزه با خشونت علیه زنان در کابل و هرات در سال ۱۳۸۷؛
- نمایشگاه عکس با موضوع روز کودک در کابل و جلال‌آباد؛
- نمایشگاه عکس با موضوع بچه‌بازی در امریکا و افغانستان؛
- برگزاری کارگاه آموزشی عکاسی در بامیان برای دانشجویانی از دایکندی، غور، میدان‌ورک، سمنگان، بامیان و غزنی؛
- ساخت فیلم‌های مستند اجتماعی.

مرکز چشم سوم برای به روز نگه داشتن مخاطب و بازدیدکنندگان خود وبسایت بی‌نظیری را طراحی کرده است که چشم هر بیننده‌ای را به نوازش در می‌آورد. با دیدار از این وبسایت می‌توان با افغانستان از منظر دوربین عکاسی آشنا شد.

روزنه‌پرودکشن

روزنه‌پرودکشن یا مؤسسه روزنه، در سال ۱۳۹۲ به عنوان یک سازمان غیردولتی، غیرسیاسی و غیرانتفاعی با هدف تقویت ارزش‌های فرهنگی در جامعه، بسط و توسعه هنر و تمرین رویکردهای فرهنگی مناسب با تشویق به ابتکارات هنری، پا به عرصه فرهنگ در افغانستان گذاشت. در کنار این‌ها، روزنه‌پرودکشن تلاش در رونق‌بخشی به میراث‌های فرهنگی داشته و هم‌چنین، به بالا بردن آگاهی عامه پیرامون دموکراسی، حقوق بشر و حقوق زنان، معرفی دولت‌داری خوب، حاکمیت قانون و انتخابات، توجه دارد.

این مرکز امیدوار است صلح در افغانستان بدون خشونت به وجود بیاید و فرهنگ تسامح و تساهل از طریق تولیدات و محصولات فرهنگی همه‌گیر شود. از دیگر زمینه‌هایی که روزنه‌پرودکشن خواهان رشد آن است و تلاش‌هایش را در این راستا به کار می‌بندد؛ برابری جنسیتی و آزادی بیان و بازتاب آن از لابه‌لای تولیدات فرهنگی و هنری است. بنیان‌گذاران این نهاد باقر توکلی و محمدعلی شیدا هستند. باقر

عکاسی در افغانستان تاریخچه نسبتاً خوبی دارد. برای نخستین بار دوربین عکاسی توسط امیر حبیب‌الله خان به افغانستان وارد شد و خود امیر که عاشق هنر عکاسی بود در بازگشت از اروپا با خود دوربین عکاسی را به کابل آورد. افزون بر این، ظاهرشاه نیز علاقه وافری به عکاسی داشت. عکسی که او از یک مجسمه شکسته در یکی از سفرهایش در شمال افغانستان گرفت، باعث شد هیأت باستانشناسی فرانسه در افغانستان شهر یونانی - باختری «آی‌خانم» را کشف کنند که سال‌ها در پی آن به کاوشگری مشغول بودند. بالاخره، عکس و عکاسی جایگاه خود را در میان افغانستانی‌ها و به ویژه نسل هنرمند و جوان پیدا کرد.

اما با توجه به کسب و قوس‌های تاریخی این سرزمین، گاه بیشترین موقعیت‌ها برای رشد عکاسی به وجود آمده است. دهه‌های اخیر را می‌توان از روزگاران نیک برای عکاسی قلم‌داد کرد. در واقع، در یک دهه گذشته مراکز سر برآورد که نقش مهمی در رشد و بالندگی عکاسان نسل جوان و امروزی داشته‌اند؛ مراکز که غنیمتی است در این سرزمین پراشوب.

مرکز فوتوژورنالیزم چشم سوم

مرکز فوتوژورنالیزم «چشم سوم» به گونه رسمی در سال ۱۳۸۶ به عنوان سازمانی مستقل به وجود آمد. بنیان‌گذاران این مرکز چهار عکاس موفق هستند که تا امروز نیز به خوبی در زمینه عکاسی می‌درخشند: نجیب‌الله مسافر، رضا یمک، بصیر سیرت و رضا ساحل.

این مرکز مسئولیت خود می‌داند که در راستای خلق و توسعه فرهنگ، استفاده از عکس و فیلم مستند را به مثابه ابزار ارتباط و فهم مفاهیم تعریف کند. از نگاه چشم سوم عکس و فیلم دو ابزار بصری بسیار مهمی‌اند که پیام را به بیننده انتقال می‌دهند و به گونه‌ای شفاف و قابل درک بیننده با بیننده ارتباط برقرار می‌کند.

مرکز چشم سوم متشکل از پیشکسوتان و عکاسان نسل نو است که تا کنون شمار بسیار زیادی نمایشگاه، کارگاه‌های آموزشی و نقد عکس و فیلم برای علاقمندان جهان عکس و فیلم به برگزار کرده است.

در کنار بنیان‌گذاران این مرکز، عکاسان حرفه‌ای دیگری که در سطح ملی و بین‌المللی افتخارآفرین بوده‌اند شامل بانو جاهده سادات از هرات، مهدی مهرآیین از بامیان، علی امید از ورث بامیان، فرزانه زیباکلام از میدان وردک و مانی مشکین قلم از غزنی هستند.

زمینه‌های تمرکز چشم سوم عبارتند از: تدریس عکاسی دیجیتال در سطح حرفه‌ای، تولید عکس‌های خبری و هنری، برگزاری کارگاه‌های آموزش عکاسی، فوتوژورنالیزم و چندرسانه‌ای، برگزاری نمایشگاه‌های عکس، چاپ و طراحی کتاب‌های عکاسی، پوستر و کارت‌پستال، و تولید و ساخت فیلم مستند.

توکلی فعلا ساکن کانادا است، اما فعالیت‌های بی‌شمار فرهنگی در بامیان انجام داده است. وی مستندساز و عکاس است و دیدگاه‌های جامعه‌شناختی نسبت به مسائل افغانستان دارد. محمدعلی شیدا نیز همانند باقر توکلی مستندساز و عکاس موفقی است که صاحب چند جایزه در زمینه عکاسی شده است.

این مرکز نه تنها در زمینه عکاسی و فیلم‌سازی فعالیت دارد، که هنرهای دیگری چون پاسداشت از هنرهای سنتی، صنایع دستی، تئاتر و موسیقی دارد و برنامه‌های متنوعی در هر زمینه برگزار کرده است. این مرکز یک کافه نیز دارد که در آن از چهره‌های فرهنگی استقبال می‌کند و مکانی است برای گرد هم آمدن فرهنگیان بامیان.

روزنه پرودکشن، در برنامه‌های گوناگون آموزشی، هنری و فرهنگی در بامیان و ولایت‌های مرکزی مصروف بوده است. این مرکز دست‌آوردهای بسیار زیادی به ویژه در عرصه عکاسی داشته است. یکی از چشم‌گیرترین نمونه‌های این دست‌آوردها، تدریس و عضویت فاطمه حسنی، برنده جایزه بانوی شایسته سال از طرف سفارت آلمان، را به دست آورد. آمنة حسنی دوره آموزشی عکاسی را در مرکز روزنه پرودکشن سپری کرد و با گرفتن عکس‌های مختلف تصویری دگرگونه و تازه از افغانستان از چشم یک زن ارائه کرده است.

افزون بر این، می‌توان به دست‌آوردهای زیر به عنوان نمونه‌های بارز دست‌آوردهای روزنه پرودکشن اشاره کرد:

- برگزاری برنامه‌های هفتگی فرهنگی همچون نمایش فیلم، نقد عکس و نقد موسیقی؛
 - برگزاری برنامه‌های بزرگداشت از روز جهانی صلح، روز جهانی جوان و غیره؛
 - برگزاری کارگاه‌های آموزشی عکاسی و فیلم‌برداری برای دختران و پسران؛
 - برگزاری دوره‌های آموزشی عکاسی در سطوح ابتدایی و پیشرفته برای علاقمندان عکاسی در بامیان.
- روزنه پرودکشن کوشیده است با فراهم‌سازی فرصت‌های مناسب رشد دختران و پسران جوان به عنوان آینده‌سازان افغانستان آن‌ها را در عرصه‌های مختلف به ویژه عکاسی و فیلم‌برداری و نیز حفظ و پاسداشت آثار فرهنگی، در راستای به‌سازی فرهنگ در کشور فعالیت نماید.
- این مرکز نیز وسایلی دارد که علاقمندان می‌توانند برای به روز شدن و آگاهی بیشتر به آن مراجعه کنند.

شبکه عکاسان افغانستان

ای پی ان یا شبکه عکاسان افغان، با کمک و همکاری Commerce and Culture مؤسسه دانمارکی در سال ۲۰۱۳ احداث شد. این مؤسسه در نظر

داشت که همه عکاسان مطرح افغانستان را در زیر چتری به این نام در آورد تا عکس‌های زیادتری از آن‌ها در جهان به نمایش در آید. در ابتدا،

تمامی عکاسان مطرح افغانستان در این مجموعه ثبت نام کردند و نام خود را به عنوان عضو در این مجموعه یادآور شوند. ولی با گذشت زمان کم‌کم تعدادی آن‌ها کم شد و از شبکه بیرون رفتند.

شبکه عکاسان افغان در حال حاضر بزرگترین نهاد عکاسی در افغانستان است که با رویکرد و یا سبک‌های مختلفی عکاسی مشغول‌اند. این سبک‌ها به شرح ذیل است:

- هنرهای زیبا / فاین آرت؛
- فوتوژورنالیزم؛
- عکاسی مفهومی؛
- عکاسی مستند اجتماعی؛
- عکاسی مستند؛
- عکاسی طبیعت؛
- عکاسی استیج.

تا کنون اعضای این شبکه به صورت مجزا کار کرده ولی همه‌شان در زیر مجموعه و یا شبکه عکاسان افغانستان عضویت دارند. در ابتدا Commerce and Culture عکاس معروف جان گراووپ را که یکی از معروف‌ترین عکاسان حال حاضر در زمینه جنگ در دنیا است، برای آموزش چهار روزه به کابل دعوت کرد. او در جریان این کارگاه آموزشی فوتو استوری یا همان داستان‌پردازی توسط عکس را برای عکاسان تدریس کرد و در این جریان از کارآموزان می‌خواست که به صورت عملی کارهای‌شان را نشان دهند.

بعد از این کارگاه مؤثر، Commerce and Culture تلاش نمود که بهترین عکاسانی که از نظر جان گراووپ را انتخاب نموده و در زیر مجموعه شبکه عکاسان افغانستان جای دهد. این در حالی بود که دو مجموعه بزرگ عکاسی در افغانستان یعنی چشم سوم و چشم افغان در زیر مجموعه این شبکه کار خود را آغاز کردند.

اکثر عکاسان در افغانستان به شدت نیاز به نمایش کارهای خود از طریق نمایشگاه‌ها و نمایش آن از طریق مجلات مطرح عکسی دنیا را داشتند. این شبکه با کمک همکاران بین‌المللی خود می‌توانست که این ارتباط را به وجود آورد. از طرفی عکاسان افغانستان هنوز در ارتباط با کیوتورهای بین‌المللی خیلی ضعیف بودند و قادر به مجاب کردن و یا قناعت دادن آن‌ها نبود. همکاران بین‌المللی صلاح دیدند که این مرکز توسط خود افغان‌ها تأسیس شده و بعد، آن‌ها کمک کنند تا ارتباطات خارجی خود را به دست آورند. از سوی دیگر، عکاسان فقط در حیطه ژورنالیزم کار نمی‌کنند و علاقه آن‌ها در دیگر بخش‌ها نیز هست. ولی نبود مؤسسه‌هایی را که همه ژانرهای عکاسی در آن باشد، به شدت احساس می‌شد. از این رو، این مؤسسه با کمک‌های دوستان ملی و بین‌المللی تلاش کرد تا این شبکه احداث شود و کسانی را که به غیر از ژانر فوتوژورنالیزم کار می‌کنند، نیز در خود جای دهد.

این مرکز اهداف عمومی در سر می‌پروراند که در برای رسیدن به آن‌ها تمام تلاش‌هایش را همسو می‌کند.

- ارتباط دادن عکاسان با کیوتورهای مختلف؛
- ارتباط دادن عکاسان با گالری‌های مطرح دنیا؛

آنان کمک نمود تا این خبرنگاران مهارت کافی در این بخش‌ها را کسب کنند و با استفاده از این داشته‌های خود به بررسی وضعیت زنان و تهیه گزارش‌های جالب و دقیق بپردازند.

تا کنون ده‌ها بانوی خبرنگار از این طریق توانسته‌اند وارد عرصه کار در رسانه‌ها شده و به عنوان خبرنگار و عکاس فعالیت کنند. این مؤسسه به سهم خود، نقشی را در زمینه رشد عکاسی داشته است.

گروه هر روز گلشهر

گروه «هر روز گلشهر» یک گروه عکاسی با موبایل است که از عید نوروز سال ۱۳۹۴ شمسی کارش را آغاز کرده است. گروه هر روز گلشهر از کلاس‌های عکاسی رضا حیدری شاهبیدک سازمان یافته است که در اواخر سال ۱۳۹۳ در شورای فرهنگی برگزار می‌شد. این حرکت ابتدا نوعی رقابت دوستانه برای ترویج عکاسی با موبایل بود، اما در مرور زمان و با استقبال جوانان از آن، به یک گروه منسجم هنری تبدیل شد و توانست خود را به صورت حرفه‌ای مطرح کند. گروه هر روز گلشهر، اعضای زیادی دارد که شاخص‌ترین آن‌ها رضا حیدری شاهبیدک به عنوان مدیر اجرایی گروه است. تهمینه علیزاده، سید جمال سجادی، اسماعیل خاوری، محسن جعفری، مصطفی رضایی و... از دیگر افراد توانمند و آینده‌دار هستند که در گروه حضور دارند. گروه عکاسان گلشهر در طی مدت تأسیس خود جلسه‌ها و حلقه‌های بسیاری با عناوین نقد آثار، بررسی کارنامه افراد، آشنایی با عکاسان و... برای توانمندی عکاسان عضو گروه داشته است. مدتی است نشست‌های هفتگی این گروه با حضور کارشناسان، هنرمندان و عکاسان حرفه‌ای ایرانی و افغانستانی به صورت مرتب برگزار می‌شود تا جوانان عضو گروه با به دست آوردن تجربیات جدید، آثار ماندگارتری خلق کنند.

گروه هر روز گلشهر اهداف خود را در کانال تلگرامش این چنین بیان کرده است: «این یک پروژه است درباره زندگی مهاجرین افغانستانی که در ایران زندگی می‌کنند. افغانستان و ایران یک سرزمین بوده است که دو بیست سال پیش به وسیله مرزها از یکدیگر جدا شدند. بیشتر مردم آن زبان و دین مشترک دارند و تاریخ آن‌ها به هم پیوند خورده است. حدود ۳۵ سال است که نزدیک سه میلیون افغانی به خاطر جنگ و ناامنی به ایران مهاجرت کرده‌اند و در طی این سال‌ها اتفاقات شیرین و تلخ زیادی را دیده‌اند. مهاجرین افغانی در هر شهر ایران که زندگی می‌کنند فرهنگ‌شان با ایرانی‌های آن شهر آمیخته شده و خرده‌فرهنگ جدیدی را به وجود آورده است. اینستاگرام درگاه مناسبی هست که این امکان را به ما می‌دهد زندگی خودمان را با مردم جهان به اشتراک بگذاریم. این پروژه سعی دارد واقعیت‌های دیده نشده مهاجرین افغانی که در سراسر ایران زندگی می‌کنند را به مردم جهان نشان دهد. همه عکاسان افغانی و ایرانی که از مهاجرین افغانی ساکن ایران عکاسی کرده‌اند می‌توانند عکس‌های خود را در این برنامه به نمایش بگذارند.»

- آموزش مدرن‌ترین سبک‌های عکاسی و بالابردن سطح ارتقای بصری‌شان؛

- دعوت از عکاسان مطرح دنیا برای تدویر کارگاه‌های کوتاه مدت؛

- آشنایی عکاسان با ژانرهای مختلفی که در سطح دینا محبوبیت زیادی دارند؛

- تدویر نمایشگاه‌های داخلی؛

- آشنایی عکاسان با نحوه درخواست دادن به گرانتهای مختلف عکاسی؛

- نهادهای ساختن عکاسی در دیگر ولایات؛

- زمینه‌های کاری شبکه عکاسان افغانستان؛

- تدویر نمایشگاه در گالری‌های مهم دنیا از قبیل گالری نیویورک، سویس و فنلاند و دیگر کشورها؛

- ایجاد دوره‌های کوتاه مدت عکاسی در سطوح مختلف (مبتدی، متوسطه و پیشرفته)؛

- پیدا کردن پروژه‌های عکاسی و معرفی آن به عکاسان؛

- جمع‌آوری بهترین عکس‌هایی که توسط عکاسان مختلف گرفته شده است؛

- ایجاد وبسایت و معرفی کارهای عکاسان و همچنین معرفی آن‌ها از طریق شبکه‌های اجتماعی؛

- با کمک همکاران بین‌المللی، تلاش برای تهیه برنامه کاری؛

- شناخت و انتخاب عکاسانی که پتانسیل کاری خوب داشته و معرفی آن‌ها از طریق این شبکه؛

- برگزاری نمایشگاه عکاسی در سویس با همکاری شبکه عکاسان افغان و Commerce and Culture در سال ۲۰۱۳؛

- برگزاری نمایشگاه عکس در شهر نیویورک امریکا با همکاری شبکه عکاسان افغان و Commerce and Culture در سال ۲۰۱۴؛

- شبکه عکاسان افغان و Commerce and Culture در سال ۲۰۱۴؛

- برگزاری نمایشگاه گروهی عکاسی در کشور فنلاند با همکاری شبکه عکاسان افغان و Commerce and Culture در سال ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷.

مؤسسه اجتماعی و فرهنگی تساوی

مؤسسه اجتماعی و فرهنگی تساوی یک نهاد غیر دولتی است که با تلاش جمعی از روشنفکران و فرهنگیان با هدف ارائه خدمات اجتماعی و فرهنگی و تلاش برای بهبود وضعیت زنان افغانستانی در سال ۲۰۱۰ ایجاد شده است.

آموزش بیش از ۱۳۵ بانوی جوان در بخش‌های خبرنگاری، عکاسی، تصویربرداری، وبلاگ‌نویسی، تهیه گزارش‌های رادیویی و شرح قصه به